

Ruige stalmest: goed voor vogels, slecht voor kruiden

Ruige stalmest op een hooiland kan wel eens heel goed zijn voor weidevogels. Van de andere kant is het extra voeding voor de vegetatie en dus ligt verruiging op de loer. Wat is wijsheid? Een werkschuurbijeenkomst en een deskundigen-advies geven meer helderheid.

Het gebruik van ruige stalmest kan een belangrijke rol spelen bij herstel van de bodemgezondheid, de bodemvruchtbaarheid en herstel van de weidevogelstand. Dit was een van de conclusies van een bijeenkomst voor boeren en natuurbeschermers die het OBN in de zomer van 2018 organiseerde. In graslanden met ruige stalmest, komen meer regenwormen voor dan op grasland met drijfmest of kunstmest. En op land dat later bemest is (vanaf half maart) leven meer regenwormen dan op land dat begin februari bemest is. Op de later bemeste percelen komen de wormen namelijk aan het oppervlak omdat ze in het vroege voorjaar hongerig zijn. Ze vormen vervolgens een makkelijke prooi voor de weidevogels. Helaas is dit effect niet altijd zo eenduidig en blijken verschillende mensen verschillende ervaringen te hebben over de kwaliteit van mest en over het tijdstip en de frequentie van het uitrijden ervan. Verder zijn regenwormen vooral goed voer voor adulte weidevogels, maar niet voor de kuikens, terwijl daar een groot knelpunt ligt.

Keuze

Dus niet iedereen heeft dezelfde positieve ervaringen met de ruige mest. Bovendien lijkt ruige stalmest voor de meeste botanische doelen helemaal niet zo gunstig te zijn: je brengt immers extra voedingsstoffen op het grasland en dat bevordert doorgaans vooral de algemene plantensoorten en niet de bijzondere kruiden. Dus wat doe je op percelen met botanische- en weidevogel-doelen? Die keuze is extra ingewikkeld omdat er voorbeelden bestaan van goed ontwikkelde Vochtige hooilanden waar al decennialang ruige stalmest wordt toegepast, maar ook ogenschijnlijk vergelijkbare situaties waar de botanische kwaliteit laag is. Evengoed zijn er onbemeste Vochtige hooilanden (N10.02) die botanisch goed ontwikkeld zijn.

Verkenning

Dus wat moeten we doen, vragen beheerders zich terecht af. Is er iets te zeggen over wanneer de toediening nu wel of geen positief effect heeft op weidevogels en de kruidenrijke vegetatie van hooilanden? Om enige grip te krijgen op die beheervraag heeft het Deskundigenteam Beekdallandschappen een verkenning uitgevoerd in de Zomerpolder in het beekdal van het Koningsdiep bij het Friese Beetsterzwaag. Dit is gedaan op percelen van twee verschillende beheerders die ruige stalmest van verschillende herkomst toepassen in hun Vochtige hooilanden: De Menthenberg en de Cornelia-Stichting. Door de chemische samenstelling van bemeste en minder bemeste percelen te vergelijken, en de resultaten te vergelijken met referentiewaarden, is een indruk gekregen van de effecten van ruige stalmest op de Dotterbloemhooilandvegetaties. De eigenaren van de Menthenberg brengen al jarenlang ruige mest op de percelen, op de percelen van de Cornelia-stichting gebeurt dit pas twee jaar omdat is besloten om de gehele polder voortaan te gaan beheren als Vochtig hooiland (N10.02). Ook zijn enkele delen de afgelopen jaren helemaal niet bemest dus is het in deze polder mogelijk om te onderzoeken wat het effect is van de ruige mest op het hooiland.

Vooraf stikstof, minder fosfaat

Een eerste, misschien logische maar wel belangrijke conclusie is dat ruige stalmest heel erg kan variëren in samenstelling. Tijdens de OBN-bijeenkomst in 2018 werd ook al besproken dat er meerdere definities zijn van ruige mest. De 'moderne' ruige mest kan bijvoorbeeld gemengd zijn met urine, vroeger was dat niet het geval. Is deze moderne mest wel goed of net zo

goed als de droge ruige mest? Uit het onderzoek in de Zomerpolder bleek in ieder geval dat de samenstelling van de geanalyseerde ruige stalmestmonsters sterk van elkaar verschillen, vooral in de concentratie direct beschikbaar calcium, ijzer, mangaan, fosfor, zwavel en ammonium en nitraat. De monsters uit de zomerpolder verschillen overigens niet zo veel in de pH en de concentraties direct beschikbaar fosfor en stikstof (nitraat en ammonium): in beide mestmonsters waren die erg hoog. Ook de concentratie kalium is heel erg hoog. Uit de bodemanalyses blijkt dat de toepassing van ruige stalmest in de Zomerpolder voor een overmaat aan stikstof zorgt en in mindere mate fosfaat. Dat is waarschijnlijk dan ook een belangrijke reden waarom de kwalificerende plantensoorten van het beheertype Vochtig hooiland (N10.02) nauwelijks voorkomen. Momenteel komen alleen gewone dotterbloem, waterkruiskruid, bosbies en Noordse zegge voor. Andere kenmerkende soorten zijn tweerijige zegge, moeraszoutgras, holpijp en veenreukgras. Daarnaast staat er vooral heel veel gestreepte witbol en rietgras. Beide grassen profiteren waarschijnlijk van het extra aanbod van stikstof uit de ruige stalmest. De polder behaalt nu nog de kwaliteitsklasse 'goed' maar dat komt vooral omdat er nu nog een aantal weidevogels voorkomt, waarvan het echter onzeker is of die ook in de toekomst hier blijven broeden.

Niet als reguliere beheermaatregel

In het beheeradvies schrijven de deskundigen dan ook dat het beter is om de ruige mestgift af te bouwen. Momenteel gaat er jaarlijks 10 ton per hectare op. Dat zou naar 2,5 ton per hectare moeten, en bij voorkeur ook niet jaarlijks. Dat zou de groei van de grassen wat kunnen inperken, ten gunste van de kruiden. Helemaal stoppen met ruige mest in de Zomerpolder is ook weer niet goed, want vermoedelijk profiteren de weidevogels ook hier van het verhoogde voedselaanbod ('rode wormen') dat de mest veroorzaakt. De deskundigen denken overigens dat het extra kalium wel positief is voor de vegetatie. Dat zouden de beheerders kunnen oplossen door Patentkali of een ander gemakkelijk verweerbaar kaliummineraal toe te dienen. Dit onderzoek is uitgevoerd via een beperkt aantal bodemonsters maar geeft daarmee waarschijnlijk wel een goed beeld van de situatie ter plekke. Om het effect van ruige stalmest op de vegetatieontwikkeling meer gedegen vast te stellen vindt het Deskundigenteam het noodzakelijk om gerepliceerde experimenten uit te voeren, waarin gecontroleerd stalmest wordt toegediend en de effecten hiervan goed worden gemonitord. "Zolang dit soort experimenten niet zijn uitgevoerd raden wij in principe af om stalmest toe te dienen op soortenrijke Vochtige hooilanden waarin geen weidevogelstellingen gelden. In elk geval dient het niet als reguliere beheermaatregel te worden geadviseerd."•

Het advies over de Zomerpolder is te vinden op: <https://tinyurl.com/zomerpolder>

Een verslag van de bijeenkomst over het gebruik van ruige stalmest is te vinden op: <https://tinyurl.com/werkschuur-stalmest>

Nieuwe rapporten

.....
Rapport over *effecten van N-depositie* op de chemische samenstelling van planten en de consequenties daarvan op de consumenten.

<https://tinyurl.com/stikstof-consumenten>

.....
OBN-brochure *Kennis maken, Kennis delen*. Brochure die laat zien wat het Kennisnetwerk OBN de afgelopen jaren heeft gedaan en wat het voor provincies, waterschappen, rijksdiensten en beheerders kan betekenen. Er zijn hiernaast ook vier themabrochures verschenen die elk een deel van het OBN-werkveld belichten.

<https://tinyurl.com/beleid-bestuur>

.....
Rapport over herstel van kruiden- en faunarijke graslanden op droge zandgronden.

<https://tinyurl.com/graslanden>

.....
Dag- en nachtvlinders in kalkrijke hellingbossen. Artikel in het Natuurhistorisch Maandblad.

<https://tinyurl.com/vlinders-limburg>

-
- Rapporten en brochures bestellen: info@vbne.nl (o.v.v. rapportcode)
 - Download OBN-rapporten (pdf): www.natuurkennis.nl.
 - Kijk voor cursusaanbod op: www.veldwerkplaatsen.nl

De OBN-nieuwsbrief is een uitgave van de VBNE. Een pdf-versie vindt u op www.natuurkennis.nl.

Redactie: Geert van Duinhoven, Mark Brunsveld, Wim Wiersinga

Redactie-adres: VBNE, Princenhof Park 7
3972 NG Driebergen, info@vbne.nl

Lay-out: Aukje Gorter

Druk: Senefelder Misset, Doetinchem

